

PARADOKS EKONOMİ, SOSYOLOJİ VE POLİTİKA DERGİSİ

PARADOKS ECONOMICS, SOCIOLOGY AND POLICY JOURNAL

ISSN: 1305-7979

2019, Cilt/Vol: 15, Sayı/Issue: 1, Page: 19-34

Editörler / Editors in Chief

Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN
Doç. Dr. Sema AY
Dr. Hilal YILDIRIR KESER

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir. Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors. None of the contents published cannot be used without being cited.

Yayın ve Danışma Kurulu / Publishing and Advisory Committee

Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Doç. Dr. Sema AY (Uludağ Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Mariah EHMKE (University of Wyoming)
Doç. Dr. Zerrin FIRAT (Uludağ Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Dr. Murat GENÇ (Otago University)
Dr. Hilal YILDIRIR KESER (Uludağ Üniversitesi)

Hakem Kurulu / Referee Committee

Prof. Dr. Hamza ATEŞ (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Kemal DEĞER (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Sami DENKER (Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Kadir Yasin ERYİĞİT (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Bülent GÜNŞOY (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer İŞCAN (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Vedat KAYA (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sait KAYGUSUZ (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Serap PALAZ (Balıkesir Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdülkadir ŞENKAL (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veli URHAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevtap ÜNAL (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevda YAPRAKLI (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Uğur YOZGAT (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Doç. Dr. Gül ATANUR (Bursa Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Tülin ASLAN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Sema AY (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Arzu ÇAHANTİMUR (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Ceyda ÖZSOY (Anadolu Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Doğan BIÇKI (Muğla Üniversitesi)
Doç. Dr. Canan CEYLAN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif ÇOLAKOĞLU (Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Mithat Arman KARASU (Harran Üniversitesi)
Doç. Dr. Burcu KÜMBÜL GÜLER (Kocaeli Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet MUTLU (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Nilüfer NEGİZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Veli Özer ÖZBEK (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Doç. Dr. Gözde YILMAZ (Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Aybeniz AKDENİZ AR (Balıkesir Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Cantürk CANER (Dumlupınar Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Ersoy SOYDAN - Kastamonu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan ÖZALTIN - Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Murat GENÇ (Otago University)
Dr. Enes Battal KESKİN (Uludağ Üniversitesi)

GELENEKSEL HALEP KONUTLARINDA DUVAR SÜSLEMELERİ: GAZALİ EVİ ÖRNEĞİ

WALL DECORATIONS IN ALEPPINE TRADITIONAL HOUSES: GAZALEH HOUSE CASE

Büşra Acam

Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

ÖZET

Halep, Suriye ekonomisinin merkezi ve en önemli şehirlerinin ikincisidir. Aynı zamanda Ortadoğu'nun en önemli şehirlerinden biridir. Halep mimari mirası ve süsleme sanatı bakımından önemli ve zengin bir mirasa sahiptir. Dar sokakların ve zengin Osmanlı tarzı konutların yer aldığı Cüdeyde Mahallesinde bulunan geleneksel Halep konutları ileri düzey mimari duvar süsleme sanatının eşsiz örneklerini barındırır. 2012 yılı itibariyle, Suriye'deki miras çatışma nedeniyle büyük bir şekilde tahrip olmuştur. Halep'te, eski ve yeni yerleşim alanları büyük hasar görmüştür. Geleneksel evlerin çoğu hasar görmüş ve ahşap dekorasyon öğelerinin çoğu çalınmıştır. Bu çalışmada, özellikle "Ajami" olarak bilinen çok renkli ahşap oyma motifleriyle zengin ve eşsiz duvar süslemelerine sahip geleneksel Gazali Evi örneği tartışılmış; evin tarihi belgelenmiş ve duvarlarında kullanılan süslemeler tanımlanmıştır.

Anahtar Kelimeleri: Halep, Halep Evleri, Duvar Süslemeleri,

ABSTRACT

Aleppo is the center of the Syrian economy and the second most important city in Syria. It is also one of the most important cities in the Middle East. Aleppo has an important history and an important and rich heritage in terms of its architectural and decorative art. Aleppo is a unique example of the advanced architectural wall decoration art especially in Jdaydeh Neighborhood, which is characterized by narrow streets and Ottoman-style traditional houses. As of 2012, the inheritance in Syria has been severely damaged because of the conflict. In Aleppo, the old and new regions suffered major damage. Most of the traditional houses have been damaged, and most of the wooden decorations have been stolen. In this study, one example of traditional houses (Gazaleh House) with rich and unique wall decorations is discussed, especially with the multi-colored wood carving motifs known as 'Ajami'; the history of house is documented and the decorations used on the house's walls is defined.

Keywords: Aleppo, Aleppine houses, Wall Decorations

1. GİRİŞ

Duvar resimleri çok eski çağlardan itibaren toplumların yaşam biçiminin önemli bir sembolü olmuştur. İnsanlar barınma ihtiyaçlarını karşıladıkları mağara duvarlarına yaşamlarının önemli bir parçası olan av hayvanlarını çizmiştir. Duvar süslemeleri mimarinin duvar, pencere kenarı, pencere alınlığı, kapı kenarları, kapı alınlığı, silme, tavan altı silmeleri, kubbe, kubbe kasmağı, pandantif, tromp, kemer ve mihrap gibi elemanlarını süslemek amacıyla çeşitli tekniklerle yapılmıştır (Demir, 2010).

Halep Suriye'nin başkenti Şam'dan sonra ikinci büyük şehridir ve aynı zamanda ticari sermayesidir. Halep'in MÖ üçüncü binyıldan bu yana uzanan zengin bir tarihi bulunmaktadır. Halep, 1516'dan 1918'e kadar Osmanlı İmparatorluğunun bir parçasıydı. Bu imparatorluğun bir parçası olarak, yerel Halep mimarları ve zanaatkarları teknikleri ve kültürlerini birleştirdiler. Osmanlı nüfusu arttıkça, yerleşim alanları genişledi ve surların dışında yeni mahalleler kuruldu. Bu mahalleler içinde yer alan konutları ile zengin bir dekorasyon ve malzeme hazinesine sahipti.

Suriye'nin mimari mirasının çoğu 2011 yılında başlayan savaş nedeniyle tahrip olmuştur. Şehrin eski ve modern bölgelerinde yer alan geleneksel konutlar da hasar görmüştür.

Bu çalışmanın amacı, Halep geleneksel konut mimarisinde duvar ve cephe süslemelerini inceleyerek bu süslemelerin özelliklerini ve tekniklerini ortaya koymaktır.

2. ORTADOĞU'DA MİMARİ SÜSLEME ANLAYIŞININ GELİŞİMİ

Süsleme Arapça dilinde tezyinat batı dillerinde ise ornament veya ornement, olarak geçmektedir. Genel anlamı ise, bir şeklin yüzeyinde birtakım öğelerle oluşturulan düzenlemelerdir. Bu tür düzenlemeler boyalı ya da boyasız, düz ya da kabartma şeklinde bulunmaktadır. Sözlük anlamına bakarsak, herhangi bir yüzeyde yapılmış estetik ve görsel olarak haz uyandıran şekiller süs olarak adlandırılmaktadır. Bu şekilleri oluştururken uygulanan motif ve motiflerin oluşturduğu düzenlemeye de süsleme denilmektedir (Algan, 2009).

Bir yapının süslemeleri bu yapının planı, genel kütle kompozisyonu ve fonksiyonu dışında özellik katan bir unsurdur. Süsleme, herhangi bir yapının çeşitli yerlerinde bulunan, resim, oyma ve mozaik gibi süsleme çeşitlerinin yer alması ile yapıya farklı bir anlam kazandırmaktadır (Barlas, 1995).

Süsleme sanatları insanlara incelik, soyluluk, güzellik, önemlilik ve diğer benzer duyguları hissettirir, yapıları değer katar. İnsanlar, en eski çağlardan günümüze kadar yaşadıkları çevrelere görsel olarak katkıda bulunmuş, süsleme sanatları ile göze hoş gelecek biçimler oluşturmuştur (Ödekan, 2005).

Kültürel etkileşim yolu ile süsleme öğeleri varlıklarını sürdürmüştür. Ancak biçimsel ve içerik olarak pek çok değişimlere uğramıştır. Süsleme öğeleri değişik malzemeler üzerine uygulanmış, farklı anlam yüklemeleri ile yapıldığı kültürlerin geleneklerini yansıtmıştır. Düzenleme, oran, ölçü, modül, simetri, birlik, ritim, uyum, denge ve renk gibi kavramlar yapının görsel etkisini artırarak mimari tasarımlarda etkin bir rol oynamışlardır. Süsleme öğeleri yapıların görünümüne zenginlik katarak tekdüzeliği önlemişlerdir (Berktaş vd., 2005).

Doğu Akdeniz’de bulunan Ras Şamra (Ugarit) kentindeki ilk yerleşim izleri Neolitik Çağ’ın başlarına ait olduğunu ve bugüne kadar geçen yaklaşık altı bin yıl boyunca kesintisiz olarak iskân edildiğini göstermektedir. Bu bölgede ortaya çıkan eserler, M.Ö 3. bin yıldan itibaren ileri düzeyde mimari ve süsleme sanatına sahip olduğunun kanıtıdır (Yon, 2006).

Şekil 1: Ugarit Yakınlarında Bulunan M.Ö. 13. Yüzyıla Ait Minos Etkili

Fildisi Pyxis Kapağı - (Paris Louvre Müzesi <https://www.louvre.fr/en>)

İslam mimarisinde dekoratörün (nakkaş) rolü mimarın rolünden önde gelir. Mekan tasarımı ikinci planda kalır. Wilson’a göre İslam sanatı yüzey süsleme sorunuyla hacimden daha çok ilgilenmiştir. Katarina Otto-Dorn’a göre ise “İslamda yaratıcılık süslemeye, doğanın soyut-süs ifadesine, hareketli çizginin oyununa ve renk kompozisyonunun armonisine yöneliktir” (Özbek, 2002).

Ortadoğu’nun tarihi hakkında yapılan tüm araştırmalarda Ortadoğu bölgelerinde köklü bir Osmanlı Türk kültür mirasının varlığı vurgulanmaktadır. Bu mirasın anlaşılması siyasal ve kültürel tarih araştırmalarında bu bölgelerin yeterince anlaşılmasını mümkün hale getirecektir. Osmanlı İmparatorluğu, kontrolü altında kalmış olan Ortadoğu’da mimarlık ve süsleme sanatları dahil olmak üzere tüm alanlarda çeşitli eserler bırakmıştır.

Osmanlı anıtları değişik plan tipleri, inşa teknikleri ve değişik malzeme, teknik, konu ve üslûpla yapılmış süslemeleriyle ön plana çıkmaktadır. Osmanlı’nın kullandığı taş ve mermer işçiliği, alçı işçiliği, cam işçiliği, çini ve duvar süslemeleri gibi tüm süsleme tekniklerinin her biri zengin bir araştırma kaynağıdır (Brown, 1996).

Selçuklu, Beylikler Dönemi ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde kullanılan teknik ve malzeme-lerde farklılıklar bulunmasına rağmen ilkelerin aynı olduğu söylenebilir. Mimaride kullanılan süsleme teknikleri arasında taş, çini, ağaç süslemecilikleri ve kalem işi duvar süslemecilikleri yer almaktadır. Bu süslemelerin ortak ilkesi İslami kurallara uygun motiflere yer verilmesidir. Türklerin İslam dinini kabul etmesi sonrasında özellikle insan figürü tasvir etmek hoş karşılanmadığından stilize motif ve kompozisyonlara ağırlık verilmiştir. Geometrik motifler ile stilize çiçek, dal ve bitki motifleri ağırlıklı olarak görülmektedir. Desenlerin kompozisyonu sonsuzluk ilkesine dayanmaktadır (Demirarslan, 2010).

2.1. Ortadoğu Dini Mimarisinde Süsleme

Ortadoğu bölgesi insanlığın medeni hayata geçtiği, ilk kentlerin bulunduğu ve ilk alfabenin ortaya çıktığı yer olarak kabul edilmiştir. Ayrıca doğu ve batı arasında geçiş noktası olduğuna göre insanlık tarihinin ve kültürel etkileşimin yaşandığı bir bölge olmuştur. Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet Ortadoğudan yayılmaya başlamıştır (Aydın, 2011).

Ortadoğu farklı dinlere ve inançlara ait süsleme sanatlarıyla önemli ve zengin bir mirasa sahiptir. Aşağıda süsleme sanatına ait örneklerden birkaçı verilmiştir.

Şekil 2: Suriye, Shahba-Philippolis, Tethys Mozaïği (Eraslan, 2011)

Şekil 2'de görülen mozaik eser Suriye'nin güneyinde yer alan Philippolis (Şahba) şehrine aittir. Tethys'in büst formundaki betimi bir Roma villasında bulunmuştur. Bu mozaik M.S. 4. yüzyılın ilk yarısına aittir (Eraslan, 2011).

Sami dinlerinin farklı dönemlerinde de süsleme sanatlarının çeşitli alanlarına ve tekniklerine önem verilmiştir. Dini mimaride süsleme sanatlarının gelişimini camilerin taş mihrapları ve kiliselerin nişlerinde kullanılan ahşap oyma motifleri ile duvar resimlerinde görülmektedir. Ortadoğu camilerinin dekorasyonunda kullanılan ahşap oyma motiflerinde uygulanan süsleme geometrik süsleme, bitkisel süsleme ve yazı olmak üzere üçe ayrılır.

19. yüzyılda Batılılaşma etkisiyle gelişen duvar resim sanatları cami tasarımlarında iç ve dış mekân anlayışını değiştirmiştir. Kiliselerde duvar resimlerinin cemaatin dini bilgilerini kuvvetlendirici ve eğitici bir görevi bulunmaktadır. Bununla birlikte, İslam sanatlarında duvar resimleri tasarımı estetik açıdan yönlendiren ve tasavvuf açısından anlamlar taşıyan bir dekorasyon unsurudur (Aslanapa, 1997).

Şekil 3: Kubbet'üs Sahra İç Yüzey Mozaik Bezemeleri (Kılıçoğlu, 2017)

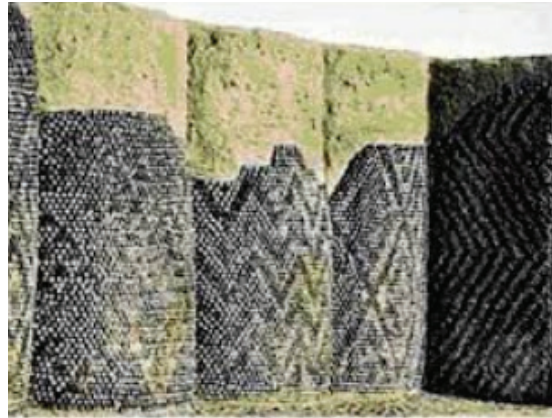
Şekil 3'te görülen mozaik bezemeleri Kubbet'üs Sahra'nın iç yüzeyine aittir. İç duvarlarda yer yer Bizans ve Sasani sanatları etkisini gösteren zeytin, hurma ve badem ağaçları, bambu demetleri ile akant ve asma yaprakları, bereket boynuzları, vazo, çiçek, kozalak, meyve ve mücevher tasvirleri göze çarpmaktadır. Ayrıca, kemer aralarının üzerinde bir köşeli kufi yazı üslubunda kuşağı bulunmaktadır (Kılıçoğlu, 2017).

2.2. Ortadoğu Sivil Mimarisinde Süsleme

Dini mimarisi olduğu gibi, Ortadoğu sivil mimarisi de özel bir yere sahiptir. Hanları, hamamları, sarayları ve geleneksel konutları gibi Ortadoğu'da farklı dönemlere ait pek çok zengin sivil mimari mirası vardır. Bu miras Ortadoğu'nun çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yaptığını ispat etmektedir.

Irak'ta, özellikle MÖ 4. binyıla kadar uzanan Uruk Sarayında mozaik sanatı başlamış, sarayların sütunları kırmızı, siyah ve beyaz renkli konik renkli tuğla figürleriyle süslenmiştir (Mackay, 1929). Şekil 4'te görülen mozaik süslemeleri Uruk Sarayı'na aittir.

Şekil 4: Uruk Sarayı'nın sütunları mozaik süslemeler

(Pergamon Müzesi – Berlin <https://www.smb.museum/museen-und-einrichtungen/ Pergamonmuseum/home.html>)

Şekil 5'de görülen kapı, M.Ö 575 yılına ait olan Babil Şehri'nin İhtar Kapısıdır. İhtar Kapısı, devasa yapısıyla ve aslanlar gibi yabani hayvan süslenmeleriyle gücü temsil etmektedir.

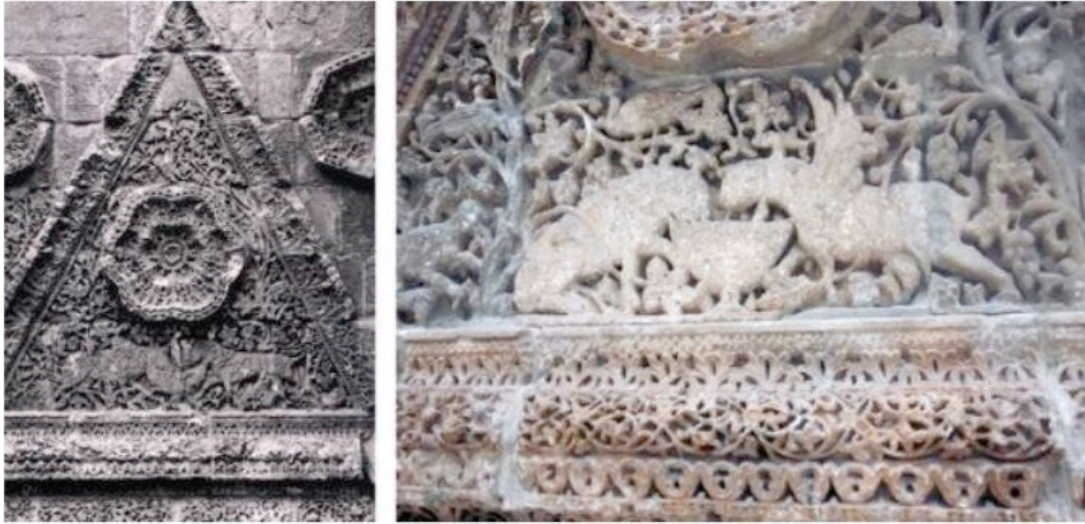
Şekil 5: Babil Şehri'nin İştâr Kapısı

(Pergamon Müzesi – Berlin <https://www.smb.museum/museen-und-einrichtungen/ Pergamonmuseum/home.html>)

Emevi ve Abbasi dönemleri içerisinde inşa edilmiş birçok kasır ve saraylarda hiç boşluk bırakmadan yüzeyi kaplayan tekrar eden motiflerle oluşturulmuş bezeme kullanılmıştır. Şekil 6'da görülen bezemeler, Ürdün'da bulunan Müşetta Sarayı'na aittir (Kılıçoğlu, 2017).

Şekil 6: Müşetta Sarayı yüzey bezemeleri (Kılıçoğlu, 2017)

Şekil 7'de görülen Samarra şehrinin geleneksel evlerinin duvar süslemeleri Abbasiler dönemine aittir. Bu üslubun özel gelişen İslam süsleme üslubu olduğunu sayılır (Blair, 2011).

Şekil 7: Samarra şehrinin geleneksel evlerinin duvar süslemeleri (Blair, 2011)

3. GELENEKSEL HALEP KONUTLARINDA DUVAR SÜSLEMELERİ: GAZALİ EVİ ÖRNEĞİ

Halep Suriye'nin başkent Şam'dan sonra ikinci büyük şehridir ve aynı zamanda ticari sermayesidir. Halep'in M.Ö. üçüncü binyıldan günümüze kadar uzanan zengin bir tarihi bulunmaktadır. Halep'teki geleneksel evlerin çoğu, Halep mimarisinin önemli gelişim ve ilerleme düzeyine ulaştığı Osmanlı dönemine aittir. Cüdeyde, Eski Halep şehrindeki tarihi mahallelerinden biridir. Dar sokakları ve Osmanlı dönemine ait süslemeliyle zengin evleri ile dikkat çekmektedir.

Suriyeliler her zaman evlerini cennete benzeyen hale ulaştırmaya çalışmışlardır. Halep'teki geleneksel evlerin tasarımı, Kuran'da bulunan cennetin tanımına dayanmaktadır.

Şehirleri çevreleyen surlar ve kapılar gibi, Suriye evleri de duvarlara ve bir kapıya sahiptir. Sokaklarda yürürken sadece basit duvarlar ve kapılar görülmektedir. Ancak, koridordan içeriye girince, bitkiler, ağaçlar ve bir su çeşmesi ile süslenmiş avluya ulaşılır. Avluya bakan bir eyvan vardır. Avluyu çevreleyen selamlık ve haremlik odalar bulunmaktadır. Tüm odalar büyük pencereleriyle avluya açılmaktadır. Misafirperverliğin İslam ve Arap kültüründeki önemi nedeniyle, ağırlama odaları (salon) daha dikkatli bir şekilde dekore edilmiştir. Tüm geleneksel konutlar, zaman geçtikçe renkleri açık griye dönüşen beyaz kalkerden inşa edilmiştir.

Şekil 8: Halep geleneksel evlerinde kullanılan dekoratif süslemelerden örnekler

(Aleppo room, Pergamon Müzesi <https://www.smb.museum/museen-und-einrichtungen/pergamonmuseum/home.html>)

Geleneksel Halep konutlarında bulunan odaların iç dekorasyonunda bitki ve geometrik süslemeler ve yazıtları içeren çok sayıda dekoratif ahşap unsur kullanılmıştır. Bu tür dekoratif ahşap unsurlar "Ajami" olarak bilinmektedir.

Suriye'deki Osmanlı tarzı evler, benzersiz tasarımları ve süslemeleri ile Osmanlı Suriyeli sanat ve mimarisinin simgesi haline gelmiştir. Bu evlerde bulunan dekoratif sanat birkaç geometrik desen, bitkisel motif ve yazıt içermektedir. 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar uzanan renkli ahşap paneller Şam, Halep ve Hamada korunmuştur (Alafandi, 2017).

Şekil 9: Halep odaların ahşap işçiliği

(Pergamon Müzesi <https://www.smb.museum/museen-und-einrichtungen/ pergamonmuseum/home.html>)

Suriye'de 2012'den itibaren başlayan çatışma Halep'in mimari mirasının çoğunu tahrip etmiştir. Şehrin hem eski hem de yeni bölgeleri büyük hasar görmüştür. Eski Halep şehri defalarca bombalanmış, ve evlerin "Ajami" odalarının çoğu tahrip edilmiş veya çalınmıştır. Bu konuya farkındalık getirmek ve bilimsel olarak ele almak acil hale gelmiştir.

Bu çalışmada, "Gazali Evi" Halep şehrinin geleneksel evlerinin bir örneği olarak incelenmiştir. Bu geleneksel evde kullanılan önemli dekoratif ve süsleme unsurları vurgulanmıştır.

Şekil 10: 20. Yüzyıl başlarında Gazali Evi

Delcampe.net, https://www.delcampe.net/en_GB/collectables/

Gazali Evi, 17. yüzyıla ait ve Cüdeyde Mahallesi'nde yer almaktadır (Şekil 10). Kuzey odası tavanının üzerindeki kitabeye göre M. 1691 / H. 1102 yılında inşa edilmiştir. M. 1737/H. 1150 yılında Aidaa ailesi bu eve taşınmıştır (Şekil 11). Daha sonra yaklaşık 45 kişiden fazlasıyla Gazali ailesi bu evde oturmuştur. Kuzey oda duvarının kornişindeki yazıt, ev sahibini Rızkallah Gazali ve M. 1834/H. 1250 tarihini göstermektedir (Şekil 12). 20. yüzyılın başlarında, ev Ermeniler için bir okula dönüştürülmüştür. 2007

yılında Gazali Evi yenilenip tarihi bir müzeye dönüştürülmüştür. 2009-2011 yılları arasında "Ajami" ahşap panelleri restore edilmiştir.

Gazali Evi'nin şimdiki alanı 1000 metrekare; iki katta odalarla çevrili üç avludan oluşmaktadır. En büyük avlu 260 m² alanla selamlık bölümüne aittir. Haremlik bölümüne ait olan avlunun alanı 80 m², üçüncü avlu ise 25 m² alana sahip ve ev hamamının hizmetleri için kullanılmıştır; Halep şehrinin hamamlı tek geleneksel evidir.

Ana salonun duvarları ve tavanları, bitkisel, geometrik ve şiirli yazıtlar içeren motifli Ajami panellere sahiptir. Kırmızı salon ise - evin doğu tarafında bulunan dikdörtgen bir salon - ev sahiplerinin isimlerini ve tarihleri içeren Ajami panellere sahiptir (Şekil 14). 2008 yılında salonun Ajami süslemeleri, tüm evle birlikte restore edilmiştir. Ana avlunun güney tarafında yer alan eyvanda kornişe sahip bir Ajami süslü tavan bulunmaktadır.

Şekil 11: Kuzey oda tavanı M. 1691/H. 1102 ve Salon Duvarı 1737/H. 1150 (Alafandi, 2017)

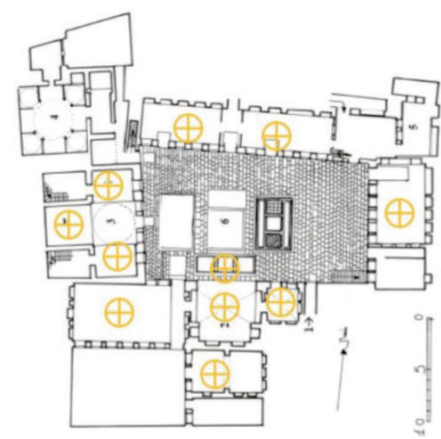
Şekil 12: Kuzey oda duvarının korniş M. 1834/H. 1250 – (Alafandi, 2017)

Şekil 13: H.1239/M.1824 Kırmızı salonun duvarındaki korniş süslemesi – (AAMD, 2008)

Şekil 14: Solda Kırmızı, sağda Ana salonların duvar Acami süslemeleri - (Alafandi, 2017)

Şekil 15: Ajami yerlerini gösteren Gazali Evi'nin planı - (Alafandi, 2017)

Kırmızı Salon'un tüm duvarları ahşap Ajami motifleriyle süslenmiştir. Ahşap Ajami panelleri batı duvarının çoğunu bir kapı ve beş pencere ile kaplamaktadır (Şekil 16 ve 17). Korniş yazıt süslemelere

sahiptir. Kornişin altında, kırmızı çerçeveye dayanan bir ahşap mukarnas bulunmaktadır. Mukarnasların altında çerçevesiz şiirsel yazıtlar bulunmaktadır. Bu yazıtların hemen altında kapı ve pencereler için restore edilmiş panjurlar bulunur. Kapının orijinal kepenkleri evin bir okul olduğu sırada tahrip olmuş ve daha sonra restore edilmiştir (Alafandi, 2017).

Şekil 16: Kırmızı Salon'un batı duvarı – (AAMD, 2008)

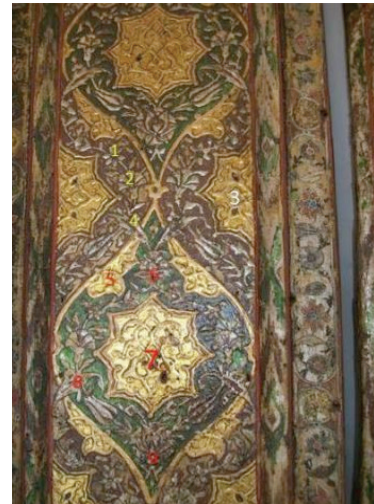

Şekil 17: Kırmızı Salon'un batı duvarının panelleri - (AAMD, 2008)

Güney duvarının motifleri batı duvarının motiflerine benzemektedir. Ancak, bu duvar iki kapıyı ve bir Kitabiye'ye (kitaplık) içermektedir (Şekil 18). Kapı kepenkleri ve Kitbiye, ev evin bir okulu olduğu sırada tahrip olmuştur. Kitaplığın her iki yanında Rumi ve Hataî motiflere sahip iki dikey Ajami panel bulunmaktadır (Şekil 19) (Alafandi, 2017).

Şekil 18: Kırmızı Salon'un güney duvarının motifleri (AAMD, 2008)

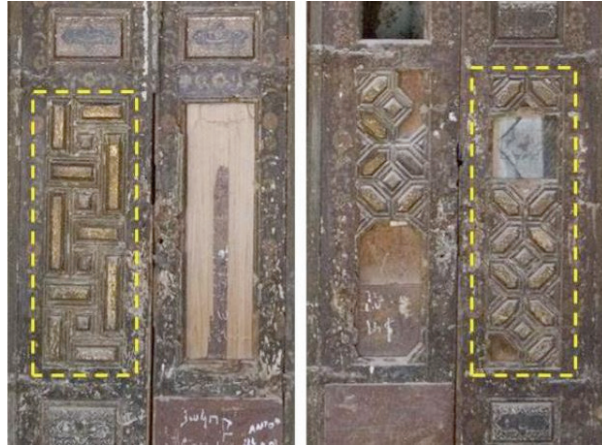

Şekil 19: Kitabiye'nin yanındaki dikey panellerin motifleri (AAMD, 2008)

Motifli ahşap paneller doğu duvarının üçte ikisini Samandra (dolaba benzeyen yorgan ve yastık gibi eşya düzenlemek için kullanılan duvarda bir boşluk) ve dört kepenk ile kaplamaktadır (Şekil 20). Panellerin üzerindeki korniş, ev sahibinin ismini ve H1239/M1823 tarihini gösteren yazıtları içermektedir. Kornişin altında, motifli kırmızı çerçevesiz bir ahşap mukarnas bulunmaktadır. Ahşap mukarnas altında dört yazıt motifli panel vardır. Bu yazıt panellerin altında, Hataî tipinde dekore edilmiş çerçevesiz dört dolap kepenk bulunmaktadır (Şekil 21 ve 22). Doğru duvar panellerinde üç motif tipi vardır: geometrik desenler, Hataî -Rumi stili ve Hataî stili (Alafandi, 2017).

Şekil 20: Kırmızı Salon'un doğu duvarı - (AAMD, 2008)

Şekil 21: Kepenlerde geometrik desenler (AAMD, 2008)

Şekil 22: Kepenlerde Hataî-Rumi desenler (AAMD, 2008)

Motifli ahşap paneller kuzey duvarının da üçte ikisini ortada bir Samandra her iki yanında iki Kitabiyeye ile kaplamaktadır (Şekil 23 ve 24). Duvar panellerinin üstündeki korniş, yazıt motifleri içermektedir. Kornişin altında, motifli kırmızı çerçeveli bir ahşap mukarnas bulunmaktadır. Ahşap mukarnas altında, Hataî stilde boyanmış çerçeveye sahip iki yazıt motifli panel vardır. Samandra ve Kitabiyeler, evin bir okul olduğu sırada tahrip olmuş ve daha sonra restore edilmiştir. Samandra duvarı, Rumi ve Hataî stilinde dokuz dikey motifli ahşap panelden oluşur. Kuzey duvar panelleri dört motif stiline sahiptir: Hataî -Rumi stili, Hataî stili, geometrik desenler Hataî stili ve geometrik desenler (Alafandi, 2017).

**Şekil 23: Kırmızı Salon'un kuzey duvarı
(AAMD, 2008)**

**Şekil 24: Samandra panellerin motifleri
(AAMD; Alafandi, 2017)**

Halep'teki çatışmalar sırasında Gazali Evi'nin özellikle doğu bölümü büyük hasar görmüş ve motiflerinin çoğu çalınmıştır (Şekil 25). 2013 yılında Halep Tarihi Eserler ve Müzeler Müdürlüğü (AAMD), Tarihi Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne (DGAM) ve UNESCO'ya: Gazali Evi'nden "Ajami" panellerinin çalındığını bildirmiştir (Alafandi, 2017).

Şekil 25 : Gazali Evinin doğu bölümündeki hasar - (DGAM, 2016)

4. SONUÇ

Orta Doğu kentleri, önemli medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Bu medeniyetlerin etkileri, kentlerin mimarlık ve süsleme sanatı da dahil olmak üzere çeşitli yönlerine yansımıştır. Ortadoğu'nun önemli bir kenti olarak Halep kenti önemli bir tarihe sahiptir ve mimari mirası ve dekoratif sanatı bakımından zengindir. Halep, Osmanlı sanatının ilerlemesinin en önemli örneklerinden biridir.

Halep'teki Gazali evi çok sayıda dekoratif ahşap "Ajami" panellerine sahiptir. Ajami motifleri sadece ev sahiplerinin sanatsal görüşünü göstermez, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu döneminde İslam sanatının gelişimini temsil eder. Ne yazık ki çatışmalar nedeniyle bu eserler büyük oranda hasar görmüş ve kıymetli dekoratif elemanlar çalınmıştır. Halep'teki mimari süsleme sanatı mirasının üzerine yapılan araştırmalar, bu mirası belgelendirebilmek, restore edebilmek ve gelecek nesillere aktarabilmek için genişletilmelidir.

KAYNAKLAR

- AAMD, 2008 (Halep Tarihi Eserler ve Müzeler Müdürlüğü <http://www.dgam.gov.sy/index.php?id=251&id=658>)
- DGAM, 2016 (Suriye Tarihi Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü) <http://www.dgam.gov.sy/>
- Alafandi, R., & Rahim, A. A. (2017) The Destruction and Reconstruction of Aleppine Ajami Rooms of Jdaydeh's Houses. *Humanities and Social Sciences Review*, ISSN: 2165-6258 06(02):47–62.
- Algan, N. (2009). Anadolu Selçuklu dönemi mimarisi taş yüzey süslemelerinin incelenmesi ve seramik yorumları (Doctoral dissertation, DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Aslanapa, O. Türk Sanatı. Remzi Kitabevi. İstanbul, 1997.
- Aydın, F. (2011). Ortadoğu Ülkelerinin Dinsel Yapısı. *Middle East Yearbook/Ortadoğu Yıllığı*.
- Barlas, K.N., Ortaçağ İstanbul Bizans Yapılarında Mimari Süsleme, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1995.
- Berktaş, Halil ve diğerleri; Türkiye Tarihi 1, Osmanlı Devletine Kadar Türkler, Cem Yayınevi, İstanbul, 2005.
- Blair, Sh. (2011), "Islamic Architecture – Abbasid Period, Abbasids, Architecture", March 12, 2011.
- Brown, L. C., Imperial Legacy: The Ottoman Imprint in the Balkans and the Middle East, (Çev: Talip Küçükcan), New York: Columbia University Press, 1996.
- Delcampe net, https://www.delcampe.net/en_GB/collectables/
- Demir, S. Characterization of Pigments Used in The Execution of Wall Paintings in Kadıkalesi, Master of Science, İzmir, 2010.
- Demirarslan, D. 19. yüzyıl Osmanlı Dini Mimarisinde Duvar Resmi Sanatı: Balkanlardan Kalkandelen Alaca Cami Örneği, Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, / Sayı 80. Kış 2016: 151-181
- Eraslan, Ş. (2011). Roma İmparatorluk Dönemi mozaik sanatında okeanos ve tethys betimlemelerinin tipolojik ve ikonografik açıdan değerlendirilmesi (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kılıçoğlu, S. (2017). İslam Sanatında Geometrik Bezenin Kökeni ve Mukarnas Kubbe (Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Mackay, E. J. H. (1929). A Sumerian palace and the "A" cemetery at Kish, Mesopotamia. Field Museum Press
- Ödekan, A. Türkiye Tarihi 1, Osmanlı Devletine Kadar Türkler, Cem Yay., İst., 2005.
- Özbek, Y.; Osmanlı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme (1300- 1453), Kültür Bakanlığı Yayınları 423, Ankara, 2002.
- Paris Louvre Müzesi <https://www.louvre.fr/en>
- Pergamon Müzesi – Berlin, <https://www.smb.museum/museen-und-einrichtungen/pergamonmuseum/home.html>
- Yon, M. (2006). *The City of Ugarit at Tell Ras Shamra*. Eisenbrauns.